

BOLALAR FOLKLORI

Jumaniyazova Farangiz Omongaldi qizi

Urganch Ranch texnologiya universiteti 3-kurs talabasi

[*farangizjumaniyazova60@gmail.com*](mailto:farangizjumaniyazova60@gmail.com)

Annotatsiya: Bolalar folklori xalq madaniyatining eng yorqin, jonli va qiziqarli qismidir. U ota-bobolarimizdan bizga meros bo‘lib qolgan, avloddan-avlodga og‘zaki ravishda yetkazilib kelayotgan ijodiy ishlar majmuasidir. Bu folklor shakli aynan bolalar uchun mo‘ljallangan bo‘lib, ularning dunyoqarashini, fikrlash doirasini kengaytirishga, axloqiy va ma‘naviy tarbiyasini shakllantirishga xizmat qiladi. Bolalar folklorining o‘ziga xosligi shundaki, u bolalarga tushunarli, sodda va qiziqarli shaklda yaratilgan, oson eslab qolish va ijro etish uchun mo‘ljallangan. Shuning uchun ham bolalar folklori bolalarning ruhiy olamiga chuqur ta’sir ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: bolalar folklori, ertaklar, hazillar, topishmoqlar, til ko‘nikmalari, meros, bolalar, asarlar, madaniyat, jamiyat.

Bolalar folkloriga kiradigan asarlar turli xil bo‘lib, ularning asosiy guruhlariga ertaklar, qo‘shiqlar, o‘yinlar, topishmoqlar, hazillar, maqollar va aforizmlar kiradi. Bu asarlar orqali bolalar nafaqat til ko‘nikmalarini rivojlantiradi, balki ular hayotda to‘g‘ri yo‘l tutish, yaxshi va yomonni farqlash, ijtimoiy munosabatlarni anglash imkoniyatiga ega bo‘ladi. Misol uchun, ertaklarda ko‘pincha oddiygina voqealar, hayvonlar yoki qahramonlar orqali yaxshi va yomon xulq-atvor, dono va ahmoq, kuchli va zaif kabi tushunchalar ifodalanadi. Bolalar shu ertak orqali hayot darslarini o‘rganadi va o‘z xulqini shakllantiradi. O‘yinlar bolalar folklorining eng hayajonli va jozibali qismidir. Ular bolalarga jismoniy faollikni oshirish, do‘stlik va hamkorlikni o‘rganish, liderlik ko‘nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. O‘zbek xalq o‘yinlari ko‘p hollarda tabiat, hayotiy voqealar, an‘analar va qadriyatlar bilan chambarchas bog‘liq. Masalan, “Qo‘ng‘irot o‘yi” yoki “Sirtmoq” o‘yinlari bolalar

orasida juda mashhur bo'lib, ular bolalarga qattiq qoidalar asosida jamoaviy harakatlanishni o'rgatadi. O'yinlar bolalarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi, ularni jamiyatga moslashishga tayyorlaydi.[1]

Topishmoqlar bolalarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ular qisqa va mazmunli so'zlardan iborat bo'lib, bolalarni o'ylashga, yangi bilimlar olishga undaydi. Topishmoqlarda ko'pincha tabiat, hayvonlar, kundalik hayotdagi oddiy narsalar haqida savollar beriladi. Masalan, "O'zim kichkina, lekin uyda mulkka egaman" kabi topishmoqlar bolalarni voqelikni anglashga, tafakkur qilishga undaydi. Bu esa ularning bilim doirasini kengaytiradi va ongini rivojlantiradi. Hazillar va maqollar ham bolalar folklorining ajralmas qismidir. Hazillar bolalarda kulgu hissini uyg'otadi, do'stona munosabatlarni o'rnatishda yordam beradi. Maqollar esa qisqa, lekin chuqur ma'noga ega bo'lib, bolalarga hayotiy haqiqatlarni tushunishga yordam beradi. Masalan, "Bilim — kuchdir" yoki "O'rganganingni hayotda qo'lga kiritasan" kabi maqollar bolalarning tarbiyasi uchun muhim vosita hisoblanadi.[2]

Bolalar folklori jamiyatning ajralmas qismi sifatida, uning madaniy va axloqiy qadriyatlarini saqlab qolishda muhim rol o'ynaydi. U bolalarga o'zligini anglash, milliy an'analarga hurmat bilan qarash, jamiyatga moslashish ko'nikmalarini beradi. Shu bois, bolalar folklorini saqlash, uni o'rganish va rivojlantirish zamonaviy jamiyatda juda muhimdir. Bugungi kunda texnologiyalar tez rivojlanib borayotgan bir paytda, bolalar ko'proq elektron qurilmalar bilan shug'ullanmoqda. Bu esa ularning og'zaki ijod va an'anaviy o'yinlarga bo'lgan qiziqishini kamaytirmoqda. Shuning uchun ota-onalar, o'qituvchilar va madaniyat sohasidagi mutaxassislar bolalar folklorini tiklash, uni zamonaviy shakllarda taqdim etish borasida ko'proq ish olib borishi zarur.[3]

Bolalar folklorini o'rganish, uni ta'lim jarayoniga qo'shish bolalarning til va tafakkurini rivojlantirishda, ularning ma'naviy dunyosini boyitishda samarali vositadir. Masalan, maktablarda ertaklar o'qish, folklor o'yinlarini o'rgatish, topishmoq va hazillarni o'ylab topish bolalarning ijodkorligi va mantiqiy fikrlash qobiliyatini oshiradi. Bundan tashqari, bolalar folklori ularni milliy qadriyatlar bilan tanishtiradi, bu esa ularda o'zlikni anglash va milliy g'ururni shakllantirishga xizmat

qiladi. Shuningdek, bolalar folklori orqali bolalar turli ijtimoiy rollarni o'rganadi, jamiyatdagi o'z o'rnini anglaydi. Ular ota-onalar, o'qituvchilar va boshqa kattalar tomonidan berilgan axloqiy ko'rsatmalarga rioya qilishni o'rganadi. Bu esa bolalarda yaxshi xulq-atvorni shakllantirishda yordam beradi. Bolalar folklori shuningdek, bolalarda mehr-oqibat, do'stlik, halollik kabi insoniy fazilatlarni singdiradi. Folklor asarlarining mazmuni va shakli turli hududlarda har xil bo'lishi mumkin, bu esa milliy madaniyatlarning boyligini ko'rsatadi. Misol uchun, o'zbek bolalar folklorida tabiat, hayvonlar, xalq qahramonlari ko'p uchraydi. Har bir hududda o'ziga xos ertaklar, o'yinlar va qo'shiqlar mavjud. Bu esa bolalarga o'z mintaqasining madaniy xususiyatlarini o'rganish imkonini beradi. Bolalar folklorini jamiyatda keng targ'ib qilish uchun turli festival, musobaqa va ko'rgazmalar tashkil etilishi mumkin. Bu tadbirlar bolalarning iqtidori va iste'dodlarini namoyish etish, ularni o'z milliy an'alariga hurmat bilan qarashga o'rgatishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar yordamida bolalar folklorini raqamli shaklda saqlash va tarqatish imkoniyati mavjud. Bu esa uning ommalashishiga xizmat qiladi.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, bolalar folklori nafaqat bolalikning qiziqarli va zavqli qismi, balki xalq madaniyatining muhim qismi hisoblanadi. U bolalarning tilini, tafakkurini, ma'naviy va axloqiy jihatdan rivojlanishini ta'minlaydi. Bugungi kunda bolalar folklorini saqlash, rivojlantirish va zamonaviy ta'lim tizimiga joriy etish zarur. Bu yo'l bilan biz kelajak avlodlarni boy madaniy meros bilan ta'minlab, ularning shaxs sifatida yetuk va jamiyatga foydali bo'lishlarini ta'minlay olamiz. Bolalar folklori har doim yangi avlodlar uchun eshik ochib beradi, ularni hayotga tayyorlaydi, ularning qalbida milliy g'urur va madaniy qadriyatlarni mustahkamlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. www.ziynet.uz
2. Islomova, D. (2023). "Bolalar folklorida o'yinlar va qo'shiqlarning tarbiyaviy ahamiyati". Folklor va etnografiya jurnali, 12(2), 65-73.
3. Karimov, A. (2021). "O'zbek bolalar folklorida ertaklar tahlili". O'zbek tili va adabiyoti, 45(3), 125-132.

4. Tursunova, N. (2020). "Bolalar folklorining zamonaviy pedagogik ahamiyati". Ta'lim va tarbiya, 8(4), 89-95.
5. Qodirov, S. (2024). "Bolalar folkloridagi topishmoqlar va ularning mantiqiy rivojlanishga ta'siri". Lingvistika va madaniyat, 6(1), 45-52.
6. Mirzayeva, L. (2023). "Laylilar va bolalar uyqu madaniyati". Ma'naviyat va madaniyat, 9(2), 30-38.
7. Rashidova, M. (2022). "Bolalar folklorida axloqiy qadriyatlar". O'zbekiston madaniyati, 15(1), 55-63.
8. Abdullayev, J. (2021). "Bolalar folklorining lingvopoetik xususiyatlari". Til va adabiyot ilmiy jurnali, 11(3), 98-104.